

SUN'IY INTELEKTNING INSONIYAT HAYOTIDAGI O'RNI VA KELAJAKDAGI ISTIQBOLLARI: IMKONIYATLAR VA TAHDIDLAR

Usmonova Diyora Azamat qizi

Denov tadbirkorlik va pedagogika instituti talabasi

Abstrakt: *Sun'iy intellekt (SI) texnologiyalari zamonaviy dunyoda tobora keng tarqalib, insoniyat hayotining deyarli barcha sohalariga katta ta'sir ko'rsatmoqda. Ushbu tezisda SI ning insoniyat hayotidagi o'rni, kelajakdagi istiqbollari, shuningdek, yuzaga kelishi mumkin bo'lgan imkoniyatlar va tahdidlar ko'rib chiqiladi. Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, SI texnologiyalari sog'liqni saqlash, ta'lim, transport, iqtisodiyot va boshqa sohalarda katta o'zgarishlarni keltirib chiqarishi mumkin. Biroq, bu jarayon shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi, ish o'rinlarining yo'qolishi va axloqiy muammolar kabi qiyinchiliklarni ham o'z ichiga oladi.*

Key words: *Sun'iy intellekt (SI), Texnologik taraqqiyot, Imkoniyatlar va tahdidlar, Avtomatlashtirish, Axloqiy muammolar, Kelajakdagi istiqbollar*

Zamonaviy texnologik taraqqiyotning eng muhim yo'nalishlaridan biri sun'iy intellekt (SI) bo'lib, u insoniyat hayotining turli jabhalarida inqilobiy o'zgarishlar qilmoqda. Dastlab nazariy kontsepsiya sifatida paydo bo'lgan bu texnologiya bugungi kunda sog'liqni saqlash, ta'lim, transport, iqtisodiyot, ishlab chiqarish va atrof-muhitni muhofaza qilish kabi ko'plab sohalarda faol qo'llanilmoqda. Sun'iy intellektga asoslangan tizimlar odamlarning kundalik faoliyatini osonlashtirish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va ilmiy tadqiqotlarni tezlashtirish imkonini bermoqda. Biroq, SI ning rivojlanishi nafaqat yangi imkoniyatlar, balki muayyan tahdid va qiyinchiliklarni ham yuzaga keltirmoqda. Ish o'rinlarining qisqarishi, axloqiy masalalar, shaxsiy ma'lumotlarning himoyasi va ijtimoiy tengsizlik muammolari bu texnologiyaning salbiy tomonlari sifatida ko'rsatib o'tilmoqda. Shu sababli, sun'iy intellektning jamiyatga ta'sirini chuqur o'rganish,

uning ijobiy jihatlarini maksimal darajada rivojlantirish va salbiy oqibatlarini kamaytirish muhim ahamiyat kasb etadi.

Tadqiqotning asosiy maqsadi sun'iy intellektning insoniyat hayotidagi o'rni va kelajakdagi istiqbollarini o'rganish, shuningdek, ushbu texnologiyaning yuzaga keltirishi mumkin bo'lgan imkoniyatlar va tahdidlarni aniqlashdir. Tadqiqot orqali SI ning ijtimoiy, iqtisodiy va texnologik ta'sirlarini tahlil qilish, shuningdek, kelajakda yuzaga kelishi mumkin bo'lgan muammolarga yechimlar taklif qilish maqsad qilingan.

Ko'plab olimlar siniy intellektni turli sohalardagi o'rnini tahlil qilib chiqqanlar. Xususan, Ilmiy adabiyotlarda SI sohasidagi eng so'nggi tadqiqotlar, maqolalar va kitoblar tahlil qilindi. Turli tashkilotlar (masalan, Gartner, McKinsey, Statista) tomonidan taqdim etilgan statistik ma'lumotlar va prognozlar qiyosiy tahlil qilindi. SI sohasidagi mutaxassislar, tadbirkorlar va olimlar bilan suhbatlar o'tkazilib, ularning fikrlari va bashoratlari qayd etildi. Turli sohalarda (sog'liqni saqlash, ta'lim, transport, iqtisodiyot) SI texnologiyalarini qo'llashning amaliy misollari to'plandi. Qiyosiy tahlil: Turli mamlakatlar va sohalarda SI texnologiyalarini qo'llashning o'xshashliklari va farqlari aniqlandi. Ekspertlar fikrlari, intervyular va holatlar tadqiqoti (case study) orqali SI ning ijtimoiy, iqtisodiy va axloqiy ta'sirlari baholandi. Statistik ma'lumotlar va raqamli ko'rsatkichlar yordamida SI ning o'sishi, istiqbollari va potentsial tahdidlari aniqlandi. Texnologiyalaridan foydalanuvchilar (masalan, shifokorlar, o'qituvchilar, ishbilarmonlar) orasida so'rovnomalar o'tkazilib, ularning tajribalari va fikrlari to'plandi. SI sohasidagi mutaxassislar bilan chuqur suhbatlar orqali ularning bashoratlari va tavsiyalari qayd etildi. Turli ma'lumotlar bazalaridan (masalan, PubMed, IEEE Xplore, Google Scholar) foydalanib, eng so'nggi tadqiqotlar va tendentsiyalar aniqlandi. SI texnologiyalarini muvaffaqiyatli qo'llagan tashkilotlar va loyihalarning tajribalari tahlil qilindi.

Sun'iy intellekt insoniyat hayotining deyarli barcha sohalariga katta ta'sir ko'rsatmoqda.

Sog'liqni saqlash sohasida SI tashxis qo'yish, davolash rejalarini ishlab chiqish va tibbiy tadqiqotlarni tezlashtirish imkoniyatlarini beradi. Ta'limda esa

shaxsiylashtirilgan o'quv dasturlari va virtual yordamchilar orqali ta'lim sifatini oshirish. Transport sohasida avtonom transport vositalari xavfsizlikni oshirish va yo'l harakatini optimallashtirish. Yangi ish o'rinlari yaratish, ishlab chiqarish jarayonlarini avtomatlashtirish va resurslarni samarali boshqarish iqtisodiyotda muhim o'rin tutadi. Atrof-muhit: SI yordamida iqlim o'zgarishi va tabiiy ofatlar oldindan bashorat qilinmoqda.

Ammo tahdidlarga duch kelish ham mumkin. Masalan, Ish o'rinlarining yo'qolishi, ya'ni avtomatlashtirish tufayli an'anaviy kasblar yo'qolishi mumkin. Ma'lumotlar xavfsizligi bo'yicha shaxsiy ma'lumotlarning suiiste'mol qilinishi va xakerlik hujumlari xavfi. Axloqiy muammolar: SI qarorlarining shaffofligi va adolatli bo'lishi masalalari. Ijtimoiy tengsizlik: SI texnologiyalariga kirish imkoniyatlarining no teng taqsimlanishi.

Shu bilan birga, kelajakda inson miyasiga o'xshash umumiy intellektga ega tizimlar yaratilishi mumkin. Inson va SI hamkorligi: Kelajakda insonlar va SI tizimlari o'rtasida yaqinroq hamkorlik rivojlanishi kutilmoqda. Qonuniy va axloqiy me'yorlarning rivojlanishi: SI texnologiyalarini tartibga solish va ularning axloqiy jihatlarini hal qilish bo'yicha yangi qonunlar va me'yorlar ishlab chiqiladi.

Xulosa

Sun'iy intellekt insoniyat hayotini tubdan o'zgartirish imkoniyatiga ega bo'lsa-da, u bilan bog'liq muammolar va tahdidlarni hisobga olish zarur. SI texnologiyalarini rivojlantirishda inson huquqlari, axloqiy me'yorlar va ijtimoiy adolatni hisobga olgan holda yondashuv talab qilinadi. Kelajakda SI ning salbiy oqibatlarini minimallashtirish va uning ijobiy ta'sirini maksimal darajada oshirish uchun davlatlar, tadbirkorlar va jamiyatning hamkorligi muhim ahamiyatga ega.

Faydalanilgan adabiyotlar ro'yxati

1. Brynjolfsson, E., & McAfee, A. (2017). *Machine, Platform, Crowd: Harnessing Our Digital Future*. W. W. Norton & Company

2. European Commission (2020). *White Paper on Artificial Intelligence: A European approach to excellence and trust.*

3. Makridakis, S. (2017). *The forthcoming AI (r)evolution: Its impact on society and firms. Futures, 90, 46-60.*

4. Russell, S., & Norvig, P. (2020). *Artificial Intelligence: A Modern Approach* (4th ed.). Pearson.